

Slottsskogsvandring 22/12 2016

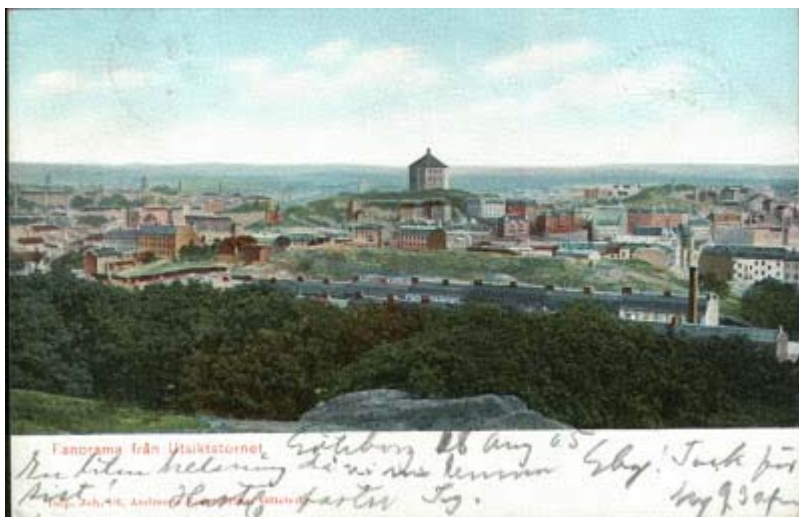
Vardagsaktivisterna i GOF / *NaturStig*

Det kan tyckas lite överambitiöst att börja en Slottsskogsvandring vid Skogens högsta punkt, det blir en del klättrande i backar. Det har dock den osvikliga fördelen att detta för många även inbitna göteborgare okända område blir uppenbart. Årets näst sista Vardagsvandring för GOF gick i strålande väder, även om det knappast kändes som vinter. Och redan vid starten var det flera i den stora församlingen (ungefär 35) som yttrade att "här hade de aldrig varit". Norra Slottsskogen är mer av en park för Masthuggsborna, vilket tveklöst är att begränsa detta områdes utnyttjande i onödan.

Vattentornets terrass

Vattentornet är välplacerat på höjden av den bergsrygg som löper genom *Skogen*, 92 m över havet. Det byggdes samtidigt med den reservoar som förser Masthuggsborna med ungefär en halv dagsranson vatten. På 1990-talet sprang tornet i läck och inför risken att sprida coli-bakterier över hela stadsdelen stängdes tornet av en tid och lokalbefolkningen fick vatten från tankvagnar. Jag hade då i ett par års tid påpekat läckorna men VA-verkets kvarnar mal ibland långsamt. Utsikten var en gång vidsträckt men hindras nu av all skog som vuxit opp. Vid anläggandet av vattentornet (gemenligen kallat Kikarn efter utseendet) var bergen helt kala.

Ödledammen

På denna lilla damm lärde sig barnen i området att åka skridskor, här fångade de vattenödlor på våarna. Barnen kallade dem indianrännare efter harnas mäktiga ryggkam (syns bäst i vatten). Att dessa var groddjur bekymrade dem inte, men irriterar den forskare som har studerat dessa djur länge och aldrig tar ordet Ödledammen i sin mun. På bilden här syns den stora vattenödlan, svärfångad, ovanlig och skyddsvärd. Behandlas med respekt.

Folkobservatoriet

Observatoriedammen kan vara ett alternativnamn då Folkobservatoriet funnits här sedan många år; möjligt att besöka måndag och onsdag under vinterhalvåret. Det visar sig vid undersökningar att det finns många göteborgare som aldrig varit där. När kometer, förmörkelser och Venuspassager äger rum kommer ännu fler hit. Skolor är flitiga besökare, fulltecknat vid terminens

början. Numera är Observatoriet tyvärr målat i äcklig ärggrön färg med galler för att stävja klotter; tidigare hade den en vacker karamellskär nyans. En period hade skolor fått måla rymdmotiv, bild nedan från 1999, något som faktiskt stoppade klotter en tid.

Ljungkullen

Fortsätter man söderut på detta berg når man en ganska öppen plats där denna dag en grupp små barn från närbelägen förskola lekte glatt. Här har studier av sträckande fåglar bedrivits i många år, med intressanta resultat. Så kan det bli om man ställer sig på ett berg år efter år och blickar uppåt; rekommenderas varmt, Göteborg har gott om berg. Sedan jag började studera fågelflyttning här i mitten av 1980-talet har omgivande granskog vuxit någon meter vilket allvarligt begränsat sikten åt väster. Ljungen får ge sig för gräset; det skulle behövas en ordentlig ljungbränning men är utan tvekan för ris-kabel. Men fortfarande blommar faktiskt en del ljung, augusti 2012.

Undergången

Vi vandrade snett neråt mot stora vägen på tät lövmatta (i vår kommer alla löv att vara borta! tacka maggdaskarna för det). Vi gick den gamla Vägen upp till Stora Utsikten. 1916 byggdes en ny väg; för att överhuvudtaget kunna lägga den krävdes en rejäl mur och i den muren lämnades en liten dräneringstunnel. Den kröp barnen i en gång, eftersom små barn gärna gör farliga förbjudna saker som inte mor och far vet om. Numera är tunneln stängd för allmänheten men används av ett av parkens grävlingpar. Den nya inbyggda rutschbanan vid Plikta torde ha viss likhet med krypartunneln. Kanske är det någon krypare som varit med och ritat tunneln? Borde kollas.

Plikta

Här är nu för tiden Parklek med klättring i Blåval, helt tidsenligt då Naturhistoriska är enda museum i världen som har en uppstoppad blåval, enligt uppgift. Visserligen bara halv vuxen, men i alla fall. Lekplatsens karaktär av parklek visas också av att här finns numera personal på dagtid som bidrar med råd och dåd, man kan låna lekredskap, under loven ordnas aktiviteter av olika slag bl a fågelvandringar. Namn på lekplatsen från skylt "Fotbollsspel är vid plikt förbjuden" en gång. Flera alternativa förklaringar finns.

Lilla dammen

Uppgrävd sumpmark när *Skogen* blev park 1874, numera den bästa gräs-anddammen med vissa år tiotalet andkullar. Änderna häckar långt upp i backarna och går ner med ungar; har även setts komma vandrande på Jungmansgatan och från Botan. Marken räcker inte till, varje år ruvar några gräsänder högt upp i ihåliga ekar i närheten. Vid besök i mars kan man se andhonor som vandrar på grenarna högt i träden och inspekterar tänkbara lägen! Dessutom bra lokal för rörhöns, i år tre par, ett av paren lade tre kullar i rad, innan reviren var etablerade slogs de ohämmat, det såg verkligen ut som om de skulle dränka varandra. Bortemot 30 ungar kläcktes fram varav tiotalet överlevde, inte illa det. Buskagen öster om dammen har under våren bland annat härbärgerat rastande blåhake, rörsångare och buskskvättor.

Semesterängen

Den stora gräsmattan söder om Lilla dammen fick av vissa Annedalsbor en gång detta namn när 4 dagars lagstadgad semester infördes. Det var före sommarstugors och privatbilars tid och därför var detta en lämplig plats att semestra på. På den tiden var gräsmattorna mer fridlysta än idag; Park och natur har inte någon högre tanke om dessa viktiga delar av parken vilket lätt inses vid en stilla promenad. Många besökare med engångsgrillar ansluter sig till denna lättfärdiga inställning att gräs tål vad som helst och blir antagligen oerhört förvånade efter grillningen. Vaddå, vart tog gräset vägen? Gräsmattor kan vara bra till mycket, inbjuder till picknick och träffar i vackert väder. I juni bjuder dessutom Nationalorkestern på konsert. Bra plats för björktrastar och i slutet av april också rastande ringtrast på maskjakt, liksom jaktmark för fiskmås och skrattmås.

Kråkor och skator

Kråkor är smarta, påhittiga och innovativa som få fåglar. De bygger högst upp i högsta trädet medan skator bygger hur som helst, ibland meterhögt. Varför är det så? Kan vara att tillräckligt många kråkor med anlag för att bygga lågt eller de som varit allmänt orädda i umgänge med människor skjuts bort - varje år skjuts mängder av kråkor, år 2014 73 000 ex. Ibland skjuts de helt sonika på boet. Men ok, det skjuts också skator, 47 000 ex 2014. Att fundera på. Faktum kvarstår, kråkor bygger alltid så högt upp de kan.

Stora dammen

Större än Lilla dammen, därav namnet. Skulle kunna bytas mot Karpdammen. Också läge för gräsandkullar och rörhöns, men även gruppfiskande storskrakar, häger och storskarv. Olika änder rastar, en vacker skedandhane har övervintrat flera vintrar. Smådopping häckade 2008-2012, fick ungar mitt under Way out West 2011 utan problem, bo alldeles bredvid scenen. Då in-

såg jag att det inte går att argumentera mot WoW i *Skogen* med hänvisning till fågelskydd, utan fick koncentrera mig till att vandrarens frihet beskärs. Dessa synpunkter har framförts till Slottsskogschefen, som av okänd anledning låter sina domäner ockuperas i närmare två veckor med omfattande efterarbete.

Säldammen

Förr med sjölejon och gråsäl, men numera sedan länge knobbsäl. Matas kl 1400 vilket de vet om, de kan klockan och samlas förväntansfullt vid matplatsen en stund innan. Damm byggdes ut 1993 med oönskade följder: en lite oerhört potent grönalg följde med. Den förökar sig och fyller dammen på kort tid, dammen måste sedan tömmas och städas. Alger dödas av UV och väteperoxid, rester spolades ut i Stora dammen, gav blomning av vattenloppor som försörjde småfisk vilka åts upp av större fiskar. Sedan några år går avloppet till kommunen och skrakar o a fiskätare har minskat drastiskt. Om *Skogen* skall bli en ekologisk park med vid biologisk mångfald borde fisk inplanteras. Nedan ett vackert vykort från anno dazumal, cirka 1930.

Barnens zoo

Här får stadsbarn som kanske inte sett getter, kor eller grisar möta alla dessa exotiska djur. Öppet från april till augusti. Mittemot låg förr *Skogens* dansbana, kallad Duvas backe efter kapelledaren Johannes Duva, violinist. Stängdes 1923 efter protester från olika håll, då denna verksamhet ansågs försvåra ungdomens strävan att förbättra sin sedliga vandel. Det är inte helt klarlagt om denna stängning förbättrade läget.

Hjorthagens damm

Just nu finns i *Skogen* drygt 2000 gräsänder. De får här öppet vatten och säd, vilket lockar, en ganska stor del av Västkustens änder övervintrar här. En och annan har kommit hit från Ryssland, Finland och Norge. Könnsförhållandet är cirka 65% hanar, två hanar på varje hona. En förklaring är att hanar kan alstra mer avkomma, vilket gynnar individen; den hona som får mer hanar bland ungarna lyckas bäst. I dammen fanns också grågås, vitkindad gås, ejder och knipa, samtliga vingklippta för att inte rymma vilket de utan tvekan hade gjort annars. Att parken gör så (eller köper vingklippta fåglar) är förvisso märkligt otidsenligt när man inte längre kuperar hundars svansar. Genom oförmåga att flyga blir de vingklippta ("stäckta") fåglarna lätt byte för duvhök, berggubbe och ibland gråtrut. Att köpa nya vingklippta fåglar kostar åtskilligt med pengar och på sikt lär denna sedvana försvinna. Spelet pågår redan; hanarna kråmar sig och piper, se bild nedan and tre från vänster. Kolla själv, spelet är diskret och lätt att missa.

Älghagen

Dess existens i denna Sveriges första djurpark, som nu egentligen anses alldeles för liten, har tidigare diskuterats men avvecklingsplaner lades på is efter protester och namninsamlingar. Ursprunglig tanke var att *Skogens* djurpark enbart skall innehålla nordiska djur, vilket ju passar bra för älg. Pelikan, flamingo, emu och manfår har däremot plockats bort. Ny inriktning är en satsning på nordiska lantraser. Älgtjuren var bra fart på idag, galopperade och anföll såväl stängsel som fasta föremål i hägnet. Brunsten infaller på hösten även om detta var lite väl sent. Ingen ko fanns i hägnet, men djurskötarna ser till att de kommer till, nya kalvar föds årligen. Bild nedan 2003 13/5.

Azaleadalen

Fågelmatning har ägt rum här i flera decennier, detta vet fåglarna, kommer direkt när jag börjar mata i oktober. Jag matar mest men ringmärker någon gång, vilket ger uppgifter om fåglars life story. Det händer att de går utanför parken och dör, Orust, Eklanda och Falsterbo har förekommit. Mest finns här blåmesar, talgoxar och nötväckor, men ibland också bergfink, domherre, rödhake, grönsiska, grönfink... Nät sattes upp och en nötväcka och 4 blåmesar gick intet ont anande rakt i nät men plockade omedelbart ut. Nötväckan var

ringmärkt, en hona ringmärkt tidigare i höst i Azaleadalen. En av blåmesarna ringmärktes som bounge i holk 1006 (betyder holk nr 06 från 2010) den 3/6 2015 300 åt SV. Bild nedan från 17/12 2001.

Fåglarna

Men detta var ju också en fågelvandring, inte bara en kulturvandring? Med så många kunniga öron och ögon konstaterades snart en flock stjärtmesar söder om Observatoriet, trädkrypare på flera håll, idegranar i övre Azaleadalen några kungsfåglar och domherre i Azaleadalen. Vädret var strålande, sol och blå himmel vilket kändes som en befrielse efter närmare en veckas gråväder. Slutligen ett litet vykort från Fågeldammen, cirka 1900. Solen går ner i norr, helt osannolikt men i *Skogen* kan allt hända. Tack till alla glada medvandrare, ni inspirerar mig! God helg på er alla som orkat ta er fram hit!

